

Factors Affecting Political-Security Participation of the People in Islamshahr

Hematali Farrokhi

PhD Student in Sociology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
Email: hematalifarokhi48@gmail.com

Kamal Javanmard

Associate Professor, Department of Sociology, Shahre Ghods Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author)
Email: javanmardkamal@yahoo.com

Bahram Bayat

Professor, Department of National Security, Supreme National Defense University, Tehran, Iran
Email: bahram.bayat@gmail.com

Abstract

Political-security participation of citizens plays a key role in strengthening social security and the stability of political systems. Given that various social, cultural, economic, and political factors can profoundly influence the level of political-security participation, this study aimed to identify and analyze the factors affecting the political-security participation of the people in Islamshahr. The research employed a mixed-methods approach (qualitative-quantitative). In the qualitative phase, a meta-synthesis method was used to analyze 43 articles (23 Persian and 20 English), where the selected articles and extracted elements were precisely identified. In the quantitative phase, the statistical population consisted of 448,101 individuals aged 18 to 85, of which 383 were selected using Cochran's formula and cluster sampling. The content validity of the questionnaire, assessed via the CVR method, was 81.5%, and its reliability, measured by Cronbach's alpha, was 96.3%. Data were analyzed using exploratory factor analysis (EFA) and partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM). The findings revealed that the factors influencing political-security participation fall into four distinct dimensions: cultural (education, social networks, sense of responsibility, relative deprivation), economic (financial benefits, financial status), political (political elites, political motivation, political trust, political environment), and social (law-abidingness, sense of power, social solidarity, social trust, security). The model test confirmed its good fit, highlighting the prominent role of cultural and social dimensions in enhancing citizens' political-security participation.

Keywords: Political Participation, Security Participation, Social Contexts, Political Trust, Political Environment.

عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی - امنیتی مردم اسلامشهر

همتعلی فرخی

دانشجوی دکتری تخصصی جامعه‌شناسی واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
Email: hematalifarokhi48@gmail.com

کمال جوانمرد

دانشیار گروه جامعه‌شناسی واحد شهر قدس، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
Email: javanmardkamal@yahoo.com

بهرام بیات

استاد گروه امنیت ملی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران
Email: bahram.bayat@gmail.com

چکیده

مشارکت سیاسی - امنیتی شهروندان نقش کلیدی در تقویت امنیت اجتماعی و پایداری نظام‌های سیاسی ایفا می‌کند. با توجه به اینکه عوامل مختلف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی می‌توانند تأثیرات عمیقی بر میزان مشارکت سیاسی - امنیتی داشته باشند، این پژوهش با هدف شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی - امنیتی مردم اسلامشهر انجام شد. روش پژوهش از نوع ترکیبی (کیفی - کمی) است. در بخش کیفی، با استفاده از روش فراترکیب، ۴۳ مقاله (۲۳ فارسی و ۲۰ لاتین) تحلیل شد که در این قسمت، مقالات معرفی شده و موارد استخراجی از آن‌ها به‌طور دقیق مشخص گردید. در بخش کمی، جامعه آماری شامل ۴۴۸،۱۰۱ نفر در سنین ۱۸ تا ۸۵ سال بود که ۳۸۳ نفر از آن‌ها با استفاده از فرمول کوکران و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. روایی محتوایی پرسش‌نامه با استفاده از روش CVR معادل ۸۱/۵ درصد و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ ۹۶/۳ درصد به‌دست آمد. داده‌ها با روش‌های تحلیل عاملی اکتشافی (EFA) و مدل‌سازی معادلات ساختاری (PLS) تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد که عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی - امنیتی در چهار بستر مختلف شامل بسترهای فرهنگی (آموزش، شبکه‌های اجتماعی، احساس مسئولیت‌پذیری، محرومیت نسبی)، اقتصادی (منفعت مالی وضعیت مالی)، سیاسی (نخبگان سیاسی، انگیزه سیاسی، اعتماد سیاسی، محیط سیاسی) و اجتماعی (قانون‌گرایی، احساس قدرت، همبستگی اجتماعی، اعتماد اجتماعی، امنیت) قرار دارند. نتایج آزمون مدل، تأییدکننده برازش مطلوب آن بود و تأکید بر نقش برجسته ابعاد فرهنگی و اجتماعی در افزایش مشارکت سیاسی - امنیتی شهروندان داشت.

کلیدواژه‌ها: مشارکت سیاسی، مشارکت امنیتی، بسترهای اجتماعی، اعتماد سیاسی، محیط سیاسی.

مقدمه

در علوم سیاسی، دولت به‌عنوان نهاد اصلی اعمال قدرت و حاکمیت شناخته شده است. اندیشمندان این حوزه، دولت را نهادی عینی و تجربی می‌دانند که دارای ویژگی‌هایی مانند جمعیت ثابت، سرزمین مشخص و انحصار استفاده مشروع از قدرت است. این نهاد وظایفی مانند حفظ امنیت و سازمان‌دهی امور سیاسی و اقتصادی را بر عهده دارد. دولت ساختاری ثابت با قلمرو مشخص است که تحت کنترل مرجعی مرکزی قرار دارد و حق انحصاری استفاده مشروع از قدرت را داراست (وزیریان، ۱۴۰۰: ۳۸). باین‌حال، تحولات جهانی مانند پایان جنگ سرد و جهانی‌شدن، نقش سنتی دولت را کاهش داده و نقش شهروندان و دیگر بازیگران را در عرصه‌های داخلی و بین‌المللی افزایش داده است (ساداتی‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۰: ۴۷۹). این تغییرات نشان داده است، اگرچه دولت همچنان نقش محوری دارد، بازیگران دیگری نیز وجود دارند که می‌توانند بر عملکرد آن تأثیر بگذارند و آن را تقویت یا تضعیف کنند (خادم دقیق و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۰۵) مشارکت امروزه به‌عنوان نیازی اساسی برای بشر و راهکاری کلیدی برای دستیابی به توسعه‌ی پایدار شناخته شده است. مشارکت گسترده‌ی جامعه، پشتوانه‌ای ملی در سطح داخلی ایجاد می‌کند و با بهره‌گیری از منابع داوطلبانه اجتماعی، به تحقق اهداف توسعه‌ای و کاهش هزینه‌ها کمک می‌کند (شربت‌بی، ۱۳۹۵: ۱۶۵). مشارکت، کنشی آگاهانه و هدفمند است که در تعامل میان کنشگران سیاسی و محیط اجتماعی شکل گرفته و به دنبال تحقق اهداف مشخصی است. مشارکت نه تنها حقی انسانی محسوب می‌شود، بلکه مفهومی پیچیده و چندبُعدی است که هر جامعه با توجه به ساختارهای خود سطوح مختلفی از آن را تجربه می‌کند (فرهمند و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۱۲). از همین رو، افزایش مشارکت شهروندان در عرصه‌های مختلف به تقویت همبستگی اجتماعی و پیشگیری از فروپاشی آن کمک می‌کند. یکی از مهم‌ترین اشکال مشارکت، مشارکت سیاسی است که ارتباط نزدیکی با مشروعیت نظام‌های سیاسی دارد و بازتاب‌دهنده نوع نظام سیاسی هر جامعه است (امنیتی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۱۶) مشارکت سیاسی شامل هرگونه اقدام داوطلبانه، موفق یا ناموفق، سازمان‌یافته یا غیرسازمان‌یافته، موقت یا مستمر است که با هدف

تأثیرگذاری بر سیاست‌های عمومی، مدیریت امور جامعه یا انتخاب رهبران سیاسی در سطوح مختلف حکومتی، اعم از محلی و ملی، انجام شده است این اقدامات ممکن است به روش‌های قانونی یا غیرقانونی صورت گیرد (امام‌جمعه‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۸). مشارکت سیاسی انواع و سطوح مختلفی دارد و تحت تأثیر عوامل اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، مذهبی و تاریخی قرار دارد. این مشارکت می‌تواند به شکل عضویت در احزاب، کسب اطلاعات سیاسی، شرکت در اعتراضات یا فعالیتهای بسیجی و توده‌ای مشاهده شود (هرسیچ و محموداوغلی، ۱۳۹۱: ۹). بررسی مشارکت سیاسی، شناخت رفتارهای سیاسی شهروندان را ممکن می‌سازد و نشان داده است که این رفتارها تحت تأثیر چه عواملی تغییر می‌کند. «مایرون و هانتینگتون»^۱ اظهار کرده‌اند که در کشورهای درحال توسعه، کمبود مشارکت سیاسی یکی از چالش‌های اصلی است که همراه با مشکلات اقتصادی مطرح می‌شود و تحولات اجتماعی و اقتصادی مانند شهرنشینی، افزایش سواد، صنعتی شدن و توسعه رسانه‌ها، آگاهی سیاسی جامعه را افزایش می‌دهد (مایرون و هانتینگتون، ۱۳۹۹: ۳۵). مشارکت ممکن است در حمایت یا مخالفت با نظام سیاسی حاکم باشد و به اشکال مختلفی مانند شرکت در انتخابات، همکاری در اداره امور جامعه، تظاهرات، اعتصاب‌ها یا راهپیمایی‌ها بروز کند (رضایی، ۱۳۹۲: ۸). کاهش مشارکت سیاسی در جامعه نشان‌دهنده فاصله گرفتن مردم از نظام سیاسی است. این وضعیت می‌تواند به اختلال در برنامه‌ریزی‌های کلان برای مدیریت جامعه، کاهش ثبات اجتماعی و ایجاد تنش‌ها و بحران‌ها منجر شود (یغفوری و همکاران، ۱۳۹۵: ۳۳). از سوی دیگر، افزایش مشارکت سیاسی می‌تواند به ایجاد تعادل و هماهنگی در جامعه کمک کند. نظریه پردازان سیاسی معتقدند که برای تشویق مشارکت سیاسی، باید شرایط و بسترهای لازم در جامعه فراهم شود و ساختارهای سیاسی و اجتماعی به گونه‌ای طراحی شوند که افراد را برای مشارکت فعال آماده کنند. علاوه بر مشارکت سیاسی، مشارکت امنیتی نیز یکی از جنبه‌های مهم مشارکت‌های مردمی است (عنبری و فیروزجانیان، ۱۳۸۸: ۶۳).

1. Myron & Huntington

مشارکت امنیتی به معنای کنشی اجتماعی و داوطلبانه است که هدف آن حفظ نظم و امنیت در محل زندگی افراد است. این مشارکت می‌تواند به شکل مستقیم یا غیرمستقیم و در قالب فعالیت‌های دگر یاری یا خودیاری به‌طور پایدار در جامعه انجام شود. مشارکت امنیتی مردم یکی از عوامل کلیدی در توسعه ملی است، زیرا دستیابی به توسعه همه‌جانبه بدون برقراری نظم و امنیت امکان‌پذیر نیست (عنبری و فیروزجانیان، ۱۳۸۸: ۶۴). تأمین امنیت تنها وظیفه نیروهای انتظامی و امنیتی نیست، بلکه مردم نیز نقش مهمی در این زمینه ایفا می‌کنند. امنیت را به‌عنوان محصولی اجتماعی و مردمی بر این باور است که امنیت از درون جامعه ایجاد می‌شود، نه اینکه از بیرون به آن تحمیل شود. این دیدگاه که به رویکرد جامعه‌محور معروف است، امنیت را جدا از سایر امور اجتماعی نمی‌داند، بلکه آن را در گرو فعالیت‌های آموزشی، اجتماعی و فرهنگی می‌بیند. این رویکرد بر مشارکت فعال مردم در ایجاد امنیت تأکید دارد (عبدی و کاشف، ۱۳۹۴: ۴۱). همه این نکات گویای این است که ارتباط نزدیکی میان مشارکت سیاسی و امنیتی وجود دارد و به‌طور معمول انتظار می‌رود افرادی که در عرصه‌های سیاسی فعال‌اند، در فعالیت‌های امنیتی نیز مشارکت داشته باشند. باین‌حال، هر دو نوع مشارکت می‌توانند تحت‌تأثیر عوامل مختلفی افزایش یا کاهش یابند، موضوعی که همواره مورد توجه پژوهشگران علوم سیاسی و اجتماعی بوده است.

شهرستان اسلام‌شهر به دلیل ویژگی‌های منحصربه‌فردش، زمینه‌ای خاص برای بررسی مشارکت سیاسی و امنیتی فراهم می‌کند. این شهر با جمعیتی حدود ۵۴۸،۶۲۰ نفر (براساس سرشماری ۱۳۹۵) و رشد سریع شهرنشینی، از یک منطقه روستایی به یکی از پرجمعیت‌ترین شهرهای استان تهران تبدیل شده است. نزدیکی به تهران (۱۲ کیلومتری پایتخت) و پذیرش مهاجران از اقوام مختلف (ترک، گُرد، گُر و ...)، تنوع قومی و فرهنگی بالایی ایجاد کرده که بر الگوهای مشارکت اثر می‌گذارد؛ این تنوع، همراه با گسترش حاشیه‌نشینی (حدود ۳۰ تا ۴۰ درصد جمعیت در مناطق غیررسمی)، چالش‌هایی مثل فقر، بیکاری و ناامنی را تشدید کرده است؛ از منظر امنیتی وجود مناطق حاشیه‌ای مثل واوان و میان‌آباد با نرخ بالای جرم و بی‌ثباتی، مشارکت امنیتی را به موضوعی حیاتی تبدیل کرده است. از سوی دیگر، نرخ بیکاری

احتمالی ۱۵ درصد (بالاتر از میانگین کشوری ۱۱ درصد) و محرومیت اقتصادی می‌تواند انگیزه مشارکت سیاسی را کاهش دهد این شرایط دوگانه، یعنی مشارکت پایین در فرایندهای رسمی (مثل رأی‌گیری، که فرضاً ۵۵ درصد است و کمتر از میانگین تهران) و فعالیت بالا در بحران‌ها (مثل ۲۰ درصد مشارکت در اعتراضات)، الگویی متناقض ایجاد کرد است. رفع این مشکلات و مسائل، بدون مشارکت فعال مردم ممکن نیست. بنابراین، در شرایط کنونی این پژوهش به دنبال با هدف شناسایی عواملی مؤثر بر مشارکت سیاسی - امنیتی به دنبال پاسخ به این پرسش است که چه عواملی بر مشارکت سیاسی - امنیتی مردم این شهر اثر می‌گذارند تا از این طریق، راهکارهایی برای تقویت پیوندهای اجتماعی ارائه دهد.

۱. مبانی نظری

۱-۱. مشارکت سیاسی

مشارکت سیاسی در اصطلاح به معنای مساعی سازمان‌یافته شهروندان برای انتخاب رهبران خویش، شرکت مؤثر در فعالیت‌ها و امور اجتماعی و سیاسی و تأثیرگذاری بر ترکیب هدایت سیاسی دولت تعریف می‌شود. مشارکت سیاسی به معنای کوشش سازمان‌یافته مردم درباره حکومت و سیاست است، به‌گونه‌ای که مردم در انتخاب رهبران سیاسی جامعه و سیاست‌گذاری‌ها فعالانه حضور دارند و خود را نسبت به حکومت و سیاست‌های آن بیگانه احساس نمی‌کنند (راش^۱، ۱۳۹۹: ۱۲۳).

۱-۲. مشارکت امنیتی

مشارکت امنیتی به این معناست که شهروندان به‌صورت ارادی و اختیاری با پلیس و نیروهای امنیتی کشور همکاری کنند؛ مشارکت امنیتی می‌تواند به‌صورت پیوسته-گسسته یا سازمان‌یافته - توده‌ای در سیاست‌گذاری‌های عمومی بروز پیدا کند (میرسندسی، ۱۳۹۶: ۵۹).

۲. پیشینه پژوهش

محمدزاده راوندی و نیازی (۱۴۰۲) در تحقیقی با عنوان «تحلیل الگوی فضایی عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی انتخابات در ایران» یافته‌های تحقیق را چنین ذکر کرده‌اند که مشارکت سیاسی در همه سطوح تحت تأثیر عواملی مانند تحصیلات، سن، جنسیت، شغل، مذهب، قومیت، پایگاه اقتصادی-اجتماعی، ناحیه، شخصیت، محل سکونت و محله است. نقش شبکه‌های اجتماعی در تأثیرگذاری بر مشارکت سیاسی مورد تأکید قرار گرفته است (محمدزاده راوندی و نیازی، ۱۴۰۲: ۹۳).

مدنی و همکاران (۱۴۰۲) در تحقیقی با عنوان «مطالعه جامعه‌شناختی عملکرد نخبگان سیاسی و تأثیر آن بر سطح مشارکت سیاسی فرهنگیان» بیان کرده‌اند که عملکرد مسئولان، ترجیح منافع ملی و اقدامات نخبگان سیاسی برای توسعه سیاسی، تأثیر مستقیم و معناداری بر مشارکت سیاسی فرهنگیان دارد (مدنی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۴۰).

سبحانی‌فر و آور (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان «مدل مدیریت تهدیدات سیاسی - امنیتی ج.ا.ایران بر مبنای مؤلفه‌های آگاهی، اعتماد و مشارکت اجتماعی بیان می‌کنند که تقویت ساخت درونی قدرت سیاسی، همبستگی هویت دینی با هویت سیاسی و ارتقای بصیرت و دانش‌افزایی سیاسی در سه حوزه دکترین، سیاست‌ها و اهداف می‌تواند به مدیریت بهتر تهدیدات سیاسی و امنیتی کمک کند (سبحانی‌فر و آور، ۱۴۰۰: ۱۵۳).

فرجی و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان «نقش مشارکت شهروندان در ارتقای امنیت و توسعه اجتماعی» چنین بیان می‌کنند که نقش مشارکت شهروندان در ارتقای امنیت و توسعه اجتماعی بسیار کلیدی است و نشان داده‌اند که تمایل شهروندان به مشارکت در امور شهری بسیار بالاست؛ اما مسئولان از این ظرفیت غفلت کرده‌اند (فرجی و همکاران، ۱۳۹۹: ۹۷).

امنیتی و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان «مطالعه عوامل اجتماعی مؤثر بر مشارکت سیاسی مردم استان ایلام» نتیجه یافته‌های تحقیق را چنین بیان می‌کنند که مؤلفه‌های سرمایه سیاسی-اجتماعی از جمله اعتماد، انسجام، آگاهی و تعلق طایفه‌ای-ایلی با مشارکت سیاسی

شهروندان ایلامی رابطه‌ای مثبت و معنادار دارد و ۴۲ درصد از تغییرات در مشارکت سیاسی توسط این مؤلفه‌ها تبیین می‌شود (امنیتی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۴۰).

موسی عنبری و فیروزجاییان (۱۳۸۸) در تحقیق خود با عنوان «مشارکت امنیتی و انتظام مشارکتی بررسی تجارب و زمینه‌های مشارکت مردمی در تأمین نظم و امنیت، با تأکید بر ایران» به بررسی تجارب و زمینه‌های مشارکت مردمی در تأمین نظم و امنیت پرداخته‌اند. آن‌ها اشاره می‌کنند که در سال‌های اخیر، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران توجه بیشتری به مشارکت مردمی در حوزه امنیت نشان داده است. برای موفقیت و تداوم طرح‌ها و مأموریت‌های این نهاد، همکاری و مشارکت شهروندان ضروری است. طرح‌های مشارکتی در حوزه نظم و امنیت، به دنبال افزایش مشارکت مردم و تقویت اعتماد متقابل بین پلیس و جامعه هستند. کشورهایمانند ژاپن، هلند و انگلیس در تبدیل پلیس از یک سازمان متمرکز و دولتی به نیرویی مشارکت‌جو و جامعه‌محور موفق بوده‌اند. در ایران نیز، با وجود چالش‌های فرهنگی و سیاسی، طرح‌هایی مانند پلیس محله، همیار پلیس و خدمات مراقبتی نشان‌دهنده پیشرفت در مسیر انتظام مشارکتی است. با این حال، موانعی مانند مسائل ساختاری پلیس، ضعف فرهنگ مشارکت و کمبود طرح‌های اعتمادسازی، گسترش مشارکت انتظامی را محدود کرده‌اند.

«گراسی و همکاران»^۱ (۲۰۲۴) در تحقیقی با عنوان «نگرش جوانان نسبت به دموکراسی و مشارکت سیاسی» یافته‌های تحقیق را چنین بیان می‌کنند که نگرش‌های انتقادی جوانان نسبت به دموکراسی اغلب به بی‌تفاوتی منجر نمی‌شود و مشارکت غیرسنتی می‌تواند نشانه‌ای از تجدید دموکراسی باشد (گراسی و همکاران، ۲۰۲۴: ۵۸۲).

«واترلوس و همکاران»^۲ (۲۰۲۴) در تحقیقی با عنوان «رسانه‌های اجتماعی به عنوان یک راهبرد خروج نقش نگرش‌های نارضایتی در توضیح مشارکت سیاسی غیرانتخاباتی در میان جوانان بلژیکی» یافته‌های تحقیق را چنین بیان می‌کنند که شبکه‌های اجتماعی به عنوان مسیری

1. Grassi, & Portos, & Felicetti.

2. Waeterloos, Walrave, & Ponnet

مکمل برای بیان ناراضیاتی سیاسی و تشویق مشارکت غیرنهادی عمل می‌کنند و می‌تواند در مشارکت‌های یاسی نقشی مثبت داشته باشد (واترلوس و همکاران، ۲۰۲۴: ۳۶۴).

«ریوالینا و همکاران»^۱ (۲۰۲۴) در تحقیقی با عنوان «تأثیر آموزش و یادگیری سواد سیاسی بر مشارکت سیاسی رأی‌دهندگان بار اولی پیش از انتخابات ۲۰۲۴ در منطقه کرینچی» بیان می‌کنند که رابطه مثبت و معناداری میان سواد سیاسی و مشارکت رأی‌دهندگان تازه‌کار وجود دارد که افزایش سواد سیاسی، کیفیت مشارکت را بهبود می‌بخشد (ریوالینا و همکاران، ۲۰۲۴: ۵۶).

«مک‌گیل»^۲ (۲۰۲۴) در تحقیقی با عنوان «بازنگری نظری در پیوند مشارکت - امنیت در گذار از جنگ به صلح» بیان می‌کنند که اهمیت مشارکت توانمند شهروندان در تضمین امنیت و ایجاد مکانیسم‌های صلح‌سازی مشارکتی بسیار کلیدی است (مک‌گیل، ۲۰۲۴: ۱۴۵).

«کاوو و کانگ»^۳ (۲۰۲۴) در تحقیقی با عنوان مدل مشارکت شهروندی برای هم‌آفرینی ارزش عمومی در یک شهر هوشمند چنین بیان می‌کنند که مدل مشارکت شهروندی مبتنی بر فناوری‌های هوشمند به تعامل بهتر دولت و شهروندان و تقویت حکمرانی شهری کمک می‌کند (کاوو و کانگ، ۲۰۲۴: ۹۰۵).

مطالعات پیشین در حوزه مشارکت امنیتی - سیاسی بر این نکته اتفاق نظر دارند که متغیرهایی همچون سرمایه اجتماعی، میزان اعتماد به نهادهای سیاسی و امنیتی، سطح آگاهی و آموزش‌های سیاسی - اجتماعی و عملکرد کارآمد نخبگان سیاسی از عوامل اصلی در ارتقای مشارکت به شمار می‌آیند. نقش برجسته رسانه‌های نوین و گسترش سواد رسانه‌ای در تحولات جدید مشارکت نیز در بخشی از پژوهش‌های اخیر مورد تأکید قرار گرفته است. درعین حال، در میان تحقیقات موجود، افتراقاتی نیز مشاهده می‌شود؛ به گونه‌ای که برخی مطالعات بیشتر بر ویژگی‌های فردی و زمینه‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان (مانند سن، جنسیت، تحصیلات و وضعیت اقتصادی - اجتماعی) تمرکز داشته‌اند، درحالی که برخی

1. Revalina., Suryanef., Rafni., Putra, & Ockta

2. McGill,

3. Cao & Kang

دیگر بر مؤلفه‌های نهادی نظیر کیفیت حکمرانی، میزان مشروعیت سیاسی و اعتماد نهادی تأکید کرده‌اند. افزون بر این، تنوع در تعاریف مفهومی مشارکت امنیتی - سیاسی و تفاوت در شاخص‌های سنجش آن، به‌عنوان یکی دیگر از وجوه افتراق در پیشینه‌های موجود قابل مشاهده است. بررسی پیشینه پژوهش‌ها حاکی از آن است که برخی ابعاد مغفول مانده‌اند؛ از جمله فقدان پژوهش‌های جامع که به‌طور هم‌زمان و تلفیقی به ابعاد امنیتی و سیاسی مشارکت بپردازند، کم‌توجهی به نقش زمینه‌های فرهنگی و ویژگی‌های بومی - محلی در تبیین رفتار مشارکتی و غفلت از بررسی اثر تهدیدات امنیتی جدید (از جمله تهدیدات سایبری، رسانه‌ای و روانی) بر میزان و نوع مشارکت شهروندان.

پژوهش حاضر از جنبه نظری با تمرکز بر تحلیل تلفیقی ابعاد امنیتی - سیاسی مشارکت و واکاوی هم‌زمان مؤلفه‌های اجتماعی و سیاسی امنیت، تلاش می‌کند چهارچوبی مفهومی نوین در حوزه مطالعات امنیتی - سیاسی ارائه دهد. این تحقیق با رویکردی میان‌رشته‌ای، به توسعه ادبیات نظری در زمینه پیوند امنیت اجتماعی - مشارکت سیاسی پرداخته و شکاف‌های موجود در پژوهش‌های پیشین را، به‌ویژه در زمینه تأثیر تهدیدات جدید و بسترهای بومی، شناسایی و پوشش می‌دهد. از جنبه کاربردی، پژوهش حاضر با بهره‌گیری از زمینه‌های بومی اسلام‌شهر، به ارائه مدلی ترکیبی جهت تقویت همبستگی اجتماعی و ارتقای پایداری امنیتی می‌پردازد و راهکارهایی عملی برای افزایش سطح مشارکت امنیتی - سیاسی شهروندان ارائه می‌دهد. ارائه الگویی مبتنی بر اقتضائات محلی، می‌تواند مبنایی برای سیاست‌گذاری‌های کارآمد در حوزه امنیت اجتماعی و ارتقای سرمایه اجتماعی در سطوح محلی فراهم سازد.

۳. چهارچوب مفهومی

در چهارچوب مفهومی این پژوهش، نظریه‌ها و دیدگاه‌های مختلف مرتبط با مشارکت سیاسی و امنیتی از سوی اندیشمندان و پژوهشگران بررسی شده است که به شرح زیر ارائه می‌گردد:

نقد اجتماعی و انگیزه‌های فردی: «ورنر و همکاران»^۱ به بررسی نقش حاکمیت و انگیزه‌های افراد در مشارکت سیاسی پرداخته و بر تأثیر «نقد اجتماعی» در این زمینه تأکید کرده است (ورنر و همکاران، ۲۰۲۴: ۲۲). «فولور»^۲ نیز از این مفهوم بهره گرفته و عوامل اجتماعی و ساختاری تأثیرگذار بر مشارکت را تحلیل کرده است (فولور، ۲۰۲۴: ۱۴۷). «هابرماس»^۳ با تمرکز بر کنش ارتباطی استدلال می‌کند که کنش معقول و هدف‌دار افراد را از سلطه رها کند و در رفتار مشارکتی آنان مؤثر است (ذوالفقاری و همکاران، ۱۴۰۱: ۵۷۷۲). این نظریات در پژوهش حاضر برای تحلیل تأثیر آگاهی، انگیزه‌های فردی و نقد اجتماعی بر امنیت سیاسی - اجتماعی به‌کار رفته‌اند.

سرمایه اجتماعی و نقش شبکه‌های اجتماعی: «پوتنام»^۴ در کتاب برتری اجتماعی و مشارکت سیاسی به تحلیل سرمایه اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی پرداخته و تأکید دارد که این عناصر می‌توانند مبنای مشارکت سیاسی پایدار باشند (پوتنام، ۲۰۰۰: ۱۲۴). «لرنر»^۵ نیز به اهمیت دسترسی به رسانه‌ها و تأثیر رسانه‌های اجتماعی بر رشد فرهنگی و تقویت مشارکت سیاسی و مردمی اشاره دارد (فرهمند و کیلی قاسم‌آباد و پوررجیمیان، ۱۳۹۵: ۱۱۰). در این پژوهش، نقش سرمایه اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی در افزایش یا کاهش امنیت سیاسی و اجتماعی بررسی شده است.

عوامل اقتصادی و نقش توسعه اقتصادی: میلز معتقد است که ثروت و امتیاز مالی منشأ اصلی مشارکت سیاسی محسوب می‌شود (میلز، ۱۹۵۶: ۶۵). هارت، «پنسلی و کرامر»^۶ وضعیت اقتصادی و رفتارهای مرتبط با انتخابات را در این مشارکت‌ها دخیل دانسته (هارت، پنسلی و کرامر، ۱۹۸۵: ۴۸). «داونز»^۷ نیز با تأکید بر عقلانیت اقتصادی و سودجویی، مشارکت سیاسی را ناشی از محاسبات اقتصادی افراد می‌داند (یاسمی و محسنی مشتقین، ۱۳۹۶: ۱۷۴).

1. Werner & Aizenberg. & van Geldere

1. Fowler

2. Habermas

3. Putnam

4. Lerner

5. Mills

6. Hart.; Pensley, & Kramer

7. Davenz

«لیپست و اینگلهارت»^۱ بیان می‌کنند که افزایش درآمد و امنیت اقتصادی به گسترش طبقه متوسط منجر شده و این طبقه از طریق پیوستن به سازمان‌های سیاسی و ایفای نقش در رسانه‌ها، به ترغیب مشارکت سیاسی کمک کند (لیپست و اینگلهارت، ۱۹۸۰: ۸۸). این نظریات برای تحلیل رابطه وضعیت اقتصادی و میزان مشارکت مردم در امنیت سیاسی و اجتماعی به کار رفته‌اند.

عوامل اجتماعی و فرهنگی: «هانتینگتون و نلسون»^۲ به تأثیر همبستگی گروهی، تحصیلات و احساس توانمندی بر مشارکت سیاسی پرداخته‌اند. «لازارسفلد»^۳، موقعیت اجتماعی و فرهنگی افراد را عاملی تعیین‌کننده در رفتار انتخاباتی معرفی کرده است (لازارسفلد، ۱۹۵۶: ۱۰۵). برادول نیز عدم رقابت، دین و منفعت شخصی را از عوامل کلیدی مشارکت می‌داند (غفاری و نیازی، ۱۳۸۶: ۵۴). این نظریات در پژوهش حاضر برای بررسی اثرات عوامل فرهنگی و اجتماعی بر امنیت سیاسی - اجتماعی مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

نخبگان سیاسی و نقش آن‌ها در مشارکت: «پاره‌تو و موسکا»^۴ بر تأثیر نخبگان سیاسی در تقویت مشارکت مردمی تأکید دارند و معتقدند که این گروه از طریق سیاست‌گذاری و راهبری اجتماعی، مسیر مشارکت را تسهیل می‌بخشند (موسکا و پاره‌تو، ۱۸۹۶: ۵۶). در این پژوهش، این دیدگاه برای تحلیل تأثیر تصمیمات نخبگان بر میزان مشارکت عمومی در امنیت سیاسی - اجتماعی استفاده شده است.

محرومیت نسبی و احساس نارضایتی: «رابرت گر»^۵ نظریه محرومیت نسبی را مطرح کرده و بیان داشته است که تفاوت میان انتظارات ارزشی و قابلیت‌های ارزشی درک شده از سوی افراد، می‌تواند به مشارکت یا عدم مشارکت آنان منجر شود (هاشمی و همکاران، ۱۳۸۸: ۲۰۶). در این پژوهش برای تحلیل تأثیر احساس نارضایتی بر امنیت مورد استفاده قرار گرفته است.

8. Lipset & ingelhart

1. Huntington & Nelson

2. Lazarsfeld

3. Mosca & Pareto

4. Gurr

امنیت و مشارکت از پایین به بالا: چمبرز با رویکرد توسعه امنیت از پایین به بالا، بر نقش عواملی همچون اعتماد، جلب حمایت و آموزش در مشارکت‌های امنیتی تأکید کرده است. این دیدگاه نشان می‌دهد که تقویت ارتباطات در سطوح محلی می‌تواند به توسعه پایدار امنیت و مشارکت کمک کند (چمبرز، ۲۰۲۴: ۳۴). این چهارچوب مفهومی، مجموعه‌ای از عوامل تأثیرگذار بر مشارکت سیاسی - امنیتی را ارائه داده و مبنایی برای تحلیل عمیق‌تر روابط میان این عوامل در پژوهش است.

جدول ۱: نظریه‌های کلیدی و مفاهیم مرتبط با مشارکت سیاسی - امنیتی

صاحب نظر	مفهوم کلیدی
ورنر و همکاران	نقد اجتماعی / نقش حاکمیت در مشارکت
فولور	تأثیر عوامل اجتماعی و ساختاری بر مشارکت
هابرماس	کنش ارتباطی / رهایی از سلطه
پوتنام	سرمایه اجتماعی / شبکه‌های اجتماعی
لرنر	تأثیر رسانه‌های اجتماعی بر مشارکت
میلز	نقش ثروت و امتیاز مالی در مشارکت
داونز	مشارکت سیاسی براساس محاسبات اقتصادی
لیپست و اینگلهارت	طبقه متوسط / مشارکت
هانتینگتون و نلسون	تأثیر همبستگی گروهی / تحصیلات / توانمندی بر مشارکت
لازارسفلد	موقعیت اجتماعی / رفتار انتخاباتی
بر ادول	تأثیر دین / رقابت / منافع شخصی بر مشارکت
پاره تو و موسکا	نقش نخبگان در هدایت مشارکت
رابرت گر	نظریه محرومیت نسبی
چمبرز	امنیت از پایین به بالا / نقش اعتماد اجتماعی

۴. روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از منظر هدف، تحقیق کاربردی است؛ زیرا نتایج آن می‌تواند به حل مسائل واقعی در زمینه مشارکت سیاسی - امنیتی کمک کند. از نظر زمانی، مطالعه به صورت مقطعی

انجام‌شده و داده‌ها در یک مقطع زمانی خاص جمع‌آوری شده‌اند. در ابتدا، با استفاده از روش کیفی، عوامل اثرگذار بر مشارکت سیاسی - امنیتی شناسایی شدند. سپس مدل نظری با استفاده از روش کمی و روش پیمایشی مورد آزمون قرار گرفت.

در بخش کیفی، از روش فراترکیب برای استخراج عوامل اثرگذار بر مشارکت امنیتی و سیاسی استفاده شد. جامعه آماری این بخش شامل ۴۷ مقاله علمی (فارسی و لاتین) بود که از پایگاه‌های معتبر براساس معیارهای ورود (مرتبط بودن با موضوع، انتشار بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۳ و دارا بودن روش‌شناسی علمی) انتخاب شدند. پس از ارزیابی کیفیت مقالات با چک‌لیست استاندارد CASP، ۴ مقاله به دلیل عدم کسب امتیاز کافی (کمتر از ۷۰ درصد معیارهای کیفیت) حذف شدند و در نهایت ۴۳ مقاله (۲۳ مقاله فارسی و ۲۰ مقاله لاتین) تحلیل شدند و تا رسیدن به اشباع مفهومی ادامه یافت که با ۴۳ مقاله محقق شد. برای اعتبارسنجی شاخص‌های استخراج‌شده، از روش دلفی با مشارکت ۱۵ نفر از خبرگان استفاده شد که با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. معیارهای ورود خبرگان شامل داشتن مدرک دکتری مرتبط (علوم سیاسی، جامعه‌شناسی سیاسی یا بررسی مسائل ایران)، حداقل ۵ سال تجربه تدریس یا پژوهش در حوزه موضوع، انتشار حداقل ۳ مقاله مرتبط، تمایل به مشارکت و دسترسی به زمان کافی بود. این خبرگان شامل ۵ استادیار با مدرک دکتری علوم سیاسی، ۵ استادیار با مدرک دکتری جامعه‌شناسی سیاسی و ۵ استادیار با مدرک دکتری بررسی مسائل ایران بودند. روایی درونی بخش کیفی از طریق بازبینی دقیق محتوا توسط دو پژوهشگر مستقل و پایایی با ضریب کاپا (۰/۶۲۴) تأیید شد.

در بخش کمی، از روش پیمایش برای جمع‌آوری داده‌ها و آزمون مدل نظری استفاده شد. جامعه آماری این بخش شامل ۴۴۸،۱۰۱ نفر از شهروندان ۱۸ تا ۸۵ ساله شهرستان اسلام‌شهر بود و حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، ۳۸۳ نفر تعیین شد. نمونه‌گیری با روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای انجام شد؛ ابتدا شهرستان اسلام‌شهر براساس نقشه شهری و تراکم جمعیتی به ۵ خوشه جغرافیایی تقسیم شد، سپس ۳ خوشه با روش انتخاب تصادفی طبقه‌ای و متناسب با جمعیت انتخاب شدند. در هر خوشه، حدود ۱۳۰ خانوار (در مجموع

۳۹۰ خانوار) به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند و از هر خانوار، یک نفر (۱۸ تا ۸۵ سال) به صورت تصادفی برای مشارکت برگزیده شد. پس از حذف داده‌های ناقص، ۳۸۳ نفر در نمونه نهایی گنجانده شدند. ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کمی، پرسش‌نامه محقق‌ساخته‌ای بود که براساس شاخص‌های بخش کیفی و با مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای طراحی شد. روایی محتوایی پرسش‌نامه با شاخص CVR (۰/۸۱) و پایایی آن با ضریب آلفای کرونباخ (۰/۹۳) تأیید شد. داده‌ها با نرم‌افزار SPSS (نسخه ۲۶) و روش حداقل مربعات جزئی (PLS) در نرم‌افزار SmartPLS (نسخه ۳) تحلیل شدند.

۵. مفهوم‌شناسی

۵-۱. بسترهای اقتصادی

بسترهای اقتصادی به شرایط اقتصادی جامعه اشاره دارند که تأثیر مستقیمی بر وضعیت مالی و منفعت مالی افراد دارد. این عوامل شامل میزان درآمد، سطح دسترسی به منابع اقتصادی و منابع اقتصادی کل کشور است؛ در این پژوهش، بسترهای اقتصادی از طریق دو معیار «منفعت مالی» و «وضعیت مالی» اندازه‌گیری شد. این متغیرها با استفاده از مقیاس پنج نقطه‌ای سنجیده شد که میزان تأثیرگذاری وضعیت مالی و منفعت مالی بر مشارکت سیاسی-امنیتی افراد را ارزیابی کند.

۵-۲. بسترهای فرهنگی

بسترهای فرهنگی به عواملی مانند آموزش، دسترسی به شبکه‌های اجتماعی و سطح آگاهی عمومی از مسائل اجتماعی و سیاسی اشاره دارد. این عوامل می‌توانند بر شکل‌گیری رفتارهای اجتماعی و مسئولیت‌پذیری افراد در مشارکت‌های سیاسی تأثیر بگذارند. بسترهای فرهنگی در این تحقیق از طریق معیارهای «آموزش»، «شبکه‌های اجتماعی»، «افزایش احساس مسئولیت‌پذیری» و «محروریت نسبی» اندازه‌گیری شد. این متغیرها در قالب پرسش‌نامه‌های با مقیاس پنج نقطه‌ای، میزان تأثیر این عوامل فرهنگی بر مشارکت را ارزیابی می‌کنند.

۳-۵. بسترهای سیاسی

بسترهای سیاسی به عواملی اشاره دارد که در سطح کلان سیاسی و مدیریتی کشور یا منطقه بر مشارکت سیاسی و امنیتی افراد تأثیر می‌گذارند. این بسترها شامل ساختار و نخبگان سیاسی، انگیزه‌های سیاسی و اعتماد عمومی به سیستم‌های سیاسی است. بسترهای سیاسی در این مطالعه از طریق چهار معیار «نخبگان سیاسی»، «انگیزه سیاسی»، «اعتماد سیاسی» و «محیط سیاسی» اندازه‌گیری شد. این متغیرها از طریق ارزیابی نظرات پاسخ‌دهندگان در مقیاس پنج نقطه‌ای بررسی شد.

۴-۵. بسترهای اجتماعی

بسترهای اجتماعی به عواملی همچون نهادهای اجتماعی، قانون‌گرایی، اعتماد اجتماعی و امنیت اشاره دارند که نقش مهمی در شکل‌گیری و تقویت مشارکت سیاسی دارند. این عوامل می‌توانند در تقویت احساس تعلق اجتماعی و امنیت فردی افراد تأثیرگذار باشند. در این پژوهش، بسترهای اجتماعی از طریق پنج معیار «قانون‌گرایی»، «احساس قدرت»، «همبستگی اجتماعی»، «اعتماد اجتماعی» و «امنیت» ارزیابی شد. این عوامل در قالب مقیاس پنج نقطه‌ای مورد سنجش قرار گرفت تا تأثیر آن‌ها بر مشارکت سیاسی - امنیتی مورد تحلیل قرار گیرد.

۶. تجزیه و تحلیل یافته‌ها

در بخش اول، مفاهیمی که از فراترکیب استخراج شده‌اند در جدول (۲)، گزارش شده است.

جدول ۲: عوامل استخراج‌شده از مقالات

عوامل استخراج‌شده	عنوان مقاله	نویسندگان
تحصیلات، محیط سیاسی، شبکه‌های اجتماعی، محرومیت نسبی	تحلیل الگوی فضایی عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی انتخابات در ایران	محمدزاده راوندی و نیازی (۱۴۰۲)

عوامل استخراج شده	عنوان مقاله	نویسندگان
اعتماد اجتماعی، همبستگی اجتماعی، سرمایه اجتماعی، آگاهی	نقش سرمایه سیاسی اجتماعی در مشارکت سیاسی مردم ایلام (مورد مطالعه: انتخابات مجلس شورای اسلامی)	امنیتی و همکاران (۱۴۰۲)
نخبگان سیاسی، قانون‌گرایی، افزایش احساس مسئولیت اجتماعی	مطالعه جامعه‌شناختی عملکرد نخبگان سیاسی و تأثیر آن بر سطح مشارکت سیاسی فرهنگیان (استان اردبیل)	مدنی و همکاران (۱۴۰۲)
آموزش، همبستگی اجتماعی، سرمایه اجتماعی	بررسی رابطه هویت اجتماعی با مشارکت سیاسی جوانان شهر لنگرود	خدمت‌گزار و خوشدل (۱۴۰۱)
اعتماد سیاسی، آگاهی، همبستگی اجتماعی	مدل مدیریت تهدیدات سیاسی - امنیتی ج.ا.ایران بر مبنای مؤلفه‌های آگاهی، اعتماد و مشارکت اجتماعی	سیحانی‌فر و آور (۱۴۰۰)
اعتماد اجتماعی، سرمایه اجتماعی، قانون‌گرایی	تأمین امنیت عمومی پایدار با نقش‌پذیری از سرمایه اجتماعی مردم‌محور	رستمی و دهقان (۱۴۰۰)
انگیزه‌های سیاسی، اعتماد سیاسی، شبکه‌های اجتماعی	بررسی و تحلیل عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی شهروندان؛ مورد مطالعه: مشارکت قوم ترکمن	خواج‌سروی و همکاران (۱۴۰۰)
افزایش احساس مسئولیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی	نقش مشارکت شهروندان در ارتقای امنیت و توسعه اجتماعی (مطالعه موردی: شهر هرات، افغانستان)	احمدی و همکاران (۱۳۹۹)
اعتماد اجتماعی، قانون‌گرایی، سرمایه اجتماعی	مطالعه جامعه‌شناختی عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی (زنان ۱۵ تا ۶۴ ساله شهر ایلام)	صیدی و قاسم‌نژاد (۱۳۹۹)
اعتماد اجتماعی، افزایش احساس مسئولیت اجتماعی، قانون‌گرایی	محیط‌شناسی نقش مشارکت مردمی در امنیت عمومی	بیات و پیری (۱۳۹۹)
آموزش، اعتماد اجتماعی، انگیزه‌های سیاسی	عوامل مؤثر در بهبود مشارکت سیاسی از دیدگاه روستاییان (موردشناسی شهرستان اردبیل)	حیدری ساربان (۱۳۹۷)

عوامل استخراج شده	عنوان مقاله	نویسندگان
همبستگی اجتماعی، محرومیت نسبی، اعتماد اجتماعی، قانون‌گرایی	بررسی مشارکت شهروندان در برقراری نظم و امنیت شهری و عوامل مرتبط با آن	معروفی و همکاران (۱۳۹۷)
اعتماد اجتماعی، قانون‌گرایی، افزایش احساس مسئولیت اجتماعی	تأثیر سنت‌ها و انگاره‌های سیاسی-اجتماعی در باب زنان بر مشارکت سیاسی در ایران	صادقی (۱۳۹۷)
اعتماد اجتماعی، سرمایه اجتماعی	تبیین نقش مشارکت مردمی در تحقق امنیت پایدار: مطالعه موردی مناطق مرزی استان کردستان	موسوی و همکاران (۱۳۹۶)
اعتماد اجتماعی، انگیزه‌های سیاسی، افزایش احساس مسئولیت اجتماعی	مدیریت جهادی و امنیت مردم‌نهاد در عرصه امنیتی	احمدی مقدم (۱۳۹۵)
سرمایه اجتماعی، محرومیت نسبی، انگیزه‌های سیاسی	تأثیر مشارکت مردمی بر امنیت در مناطق مرزی ایران و پاکستان (مطالعه موردی: سیستان و بلوچستان)	مددی (۱۳۹۴)
اعتماد اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی، قانون‌گرایی	سنجش تمایل به مشارکت و عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان (مطالعه موردی: منطقه ۲۰ شهرداری تهران)	خوشدل و بخشان (۱۳۹۴)
اعتماد اجتماعی، قانون‌گرایی، افزایش احساس مسئولیت اجتماعی	بررسی راهکارهای جلب مشارکت‌های مردمی با پلیس در راستای ارتقای امنیت اجتماعی (شهرستان بوشهر)	کریمی و خواجه‌ای (۱۳۹۴)
اعتماد اجتماعی، قانون‌گرایی، آگاهی	بررسی راهکارهای توسعه مشارکت مردم با ناجا در طرح ارتقای امنیت اجتماعی	عبدی و کاشف (۱۳۹۴)
همبستگی اجتماعی، اعتماد اجتماعی، آگاهی	مشارکت اجتماعی آگاهانه و امنیت اجتماعی	شاه محمدی و مرتضویان (۱۳۹۴)
افزایش احساس مسئولیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی	نقش مشارکت جامعه در ارتقای امنیت اجتماعی از دیدگاه مردم کرمانشاه	قاسمی و همکاران (۱۳۹۳)
اعتماد اجتماعی، آموزش، سرمایه اجتماعی	عوامل مؤثر بر مشارکت مردمی در ارتقای امنیت اجتماعی	اصانلو و همکاران (۱۳۹۱)

عوامل استخراج شده	عنوان مقاله	نویسندگان
تحصیلات، شبکه‌های اجتماعی، انگیزه‌های سیاسی	بررسی عوامل اجتماعی-اقتصادی مرتبط با مشارکت سیاسی	نیک پورقنوتای و همکاران (۱۳۹۱)
شبکه‌های اجتماعی، انگیزه‌های سیاسی	بسیج توسط اینفلوئنسرهای شبکه‌های اجتماعی در مقایسه با سلبریتی‌ها و مشارکت سیاسی جوانان	هارف و شمارگ ^۱ (۲۰۲۴)
آموزش، همبستگی اجتماعی، آگاهی	تأثیر آموزش چندفرهنگی، هویت فرهنگی و مشارکت سیاسی بر آگاهی از حقوق اقلیت‌ها در جاکارتا	جرمی و همکاران ^۲ (۲۰۲۴)
انگیزه‌های سیاسی، قانون‌گرایی	نگرش جوانان نسبت به دموکراسی و مشارکت سیاسی: شواهدی از یک مطالعه بین اروپایی	گراسی و همکاران ^۳ (۲۰۲۴)
شبکه‌های اجتماعی، محرومیت نسبی، اعتماد سیاسی	آیا شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان راهبرد خروج؟ نقش نگرش‌های ناراضیتی در مشارکت سیاسی جوانان	واترلوس و همکاران ^۴ (۲۰۲۴)
آموزش، آگاهی، انگیزه‌های سیاسی	تأثیر آموزش و یادگیری سواد سیاسی بر مشارکت سیاسی رأی‌دهندگان برای اولین بار	ریوالینا و همکاران ^۵ (۲۰۲۴)
قانون‌گرایی، افزایش احساس مسئولیت اجتماعی، نخبگان سیاسی	بازنگری در نظریه‌پردازی رابطه مشارکت-امنیت در انتقالات از جنگ به صلح	مک گیل ^۶ (۲۰۲۴)
همبستگی اجتماعی، افزایش احساس مسئولیت اجتماعی	ساختن تصویر زن صلح‌ساز محلی در چهارچوب برنامه‌های زنان، صلح و امنیت	چیلمران ^۷ (۲۰۲۴)
شبکه‌های اجتماعی، اعتماد اجتماعی، قانون‌گرایی	مدل مشارکت شهروندی برای ایجاد ارزش عمومی در یک شهر هوشمند	کاو و کانگ ^۸ (۲۰۲۴)

1. Harff& Schmuck
2. Jemmy et al.
3. Grassi.,& Portos, & Felicetti.
4. Waeterloos, Walrave., & Ponnet
5. Revalina et al
6. McGill
7. Chilmeran
1. Cao& Kang

عوامل استخراج شده	عنوان مقاله	نویسندگان
آگاهی، اعتماد اجتماعی، همبستگی اجتماعی	ایجاد مشارکت مدنی و عمومی با تعادل مناسب بین دانش عاطفی، عقلانی و معنوی	گابریال و همکاران ^۱ (۲۰۲۳)
اعتماد اجتماعی، قانون‌گرایی، افزایش احساس مسئولیت اجتماعی	نقش مشارکت شهروندان در کاهش جرائم	لوتز و همکاران ^۲ (۲۰۲۰)
قانون‌گرایی، اعتماد سیاسی، نخبگان سیاسی	مشارکت شهروندان در سیاست‌های امنیت عمومی در آفریقا: تحلیل تطبیقی بورکینافاسو و نیجر	عبدالکریم ^۳ (۲۰۲۲)
قانون‌گرایی، افزایش احساس مسئولیت اجتماعی	شهروند در امنیت شهروندی کیست؟	امرسون ^۴ (۲۰۲۰)
اعتماد اجتماعی، قانون‌گرایی	پلیس در جوامع تقسیم‌شده	نانس ^۵ (۲۰۲۰)
اعتماد اجتماعی، همبستگی اجتماعی، افزایش احساس مسئولیت اجتماعی	ابتکارات امنیتی مبتنی بر جامعه و موفقیت مدیریت امنیت ملی در آفریقا	ماچاریا ^۶ (۲۰۲۰)
اعتماد اجتماعی، قانون‌گرایی، افزایش احساس مسئولیت اجتماعی	مشارکت شهروندان در شبکه‌های امنیتی محلی	ترپسترا ^۷ (۲۰۱۹)
اعتماد اجتماعی، همبستگی اجتماعی	مشارکت جامعه برای مقابله با تروریسم و افراط‌گرایی خشونت‌آمیز	هرنی و هارتلی ^۸ (۲۰۱۷)
آموزش، افزایش احساس مسئولیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی	استراتژی‌های مشارکت جامعه دانشگاهی در برنامه‌های امنیت داخلی و مدیریت اضطراری	دنهام ^۹ (۲۰۱۷)

2. Gabriel&Cegarra& Bratianu

3. Lutz et al.

4. Abdul Karim

5. Emerson

6. Nanes

7. Macaria

8. Terpstra

1. Herney & Hartley

2. Denham

عوامل استخراج شده	عنوان مقاله	نویسندگان
انگیزه‌های سیاسی، همبستگی اجتماعی	چه چیزی به مردم انگیزه می‌دهد؟ قدرت هنجارهای اجتماعی در هدایت مشارکت عمومی با سازمان‌ها	یانگ ^۱ (۲۰۱۶)
آگاهی، اعتماد اجتماعی، قانون‌گرایی	مشارکت کاربران در مدیریت ریسک امنیت سیستم‌های اطلاعاتی	اسپیزو و بارکی ^۲ (۲۰۱۰)
قانون‌گرایی، محرومیت نسبی، افزایش احساس مسئولیت اجتماعی	امنیت مشارکتی: امنیت شهروندان، مشارکت و نابرابری‌های شهروندی در پرو	مارکوآرت ^۳ (۲۰۱۲)

جدول ۳: آمار توصیفی

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	واریانس	بیش‌ترین	کم‌ترین
انگیزه سیاسی	۳/۷۰۰	۱/۳۰۱	۱/۶۹۳	۵/۰۰	۱/۰۰
اعتماد سیاسی	۳/۶۹۵	۱/۲۹۳	۱/۶۷۲	۵/۰۰	۱/۰۰
محیط سیاسی	۳/۷۰۴	۱/۲۸۲	۱/۶۴۶	۵/۰۰	۱/۰۰
امنیت	۳/۷۱۳	۱/۳۰۳	۱/۶۸۹	۵/۰۰	۱/۰۰
نخبگان سیاسی	۳/۴۶۵	۰/۹۹۷	۰/۹۸۷	۵/۰۰	۱/۰۰
وضعیت مالی	۳/۶۴۱	۱/۰۹۷	۱/۲۰۳	۵/۰۰	۱/۰۰
منفعت مالی	۳/۳۳۶	۰/۹۹۷	۰/۹۹۵	۵/۰۰	۱/۰۰
همبستگی اجتماعی	۳/۳۶۴	۰/۹۷۰	۰/۹۴۱	۵/۰۰	۱/۰۰
آموزش	۳/۷۰۹	۱/۲۸۶	۱/۶۵۶	۵/۰۰	۱/۰۰
احساس قدرت	۴/۰۱۲	۰/۸۵۱	۰/۷۲۶	۵/۰۰	۱/۰۰
قانون‌گرایی	۳/۷۷۷	۰/۹۹۲	۰/۹۸۵	۵/۰۰	۱/۰۰
محرومیت نسبی	۳/۷۹۱	۰/۸۷۹	۰/۷۷۴	۵/۰۰	۱/۰۰
شبکه‌های اجتماعی	۳/۶۵۸	۱/۰۴۲	۱/۰۸۶	۵/۰۰	۱/۰۰
اعتماد اجتماعی	۳/۳۰۷	۰/۹۲۸	۰/۸۶۳	۵/۰۰	۱/۰۰

3. Yang

4. Spears & Barki

5. Marquardt

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	واریانس	بیشترین	کمترین
افزایش احساس مسئولیت اجتماعی	۳/۰۴۹	۱/۷۰۳	۱/۴۹۴	۵/۰۰	۱/۹۲
مشارکت سیاسی - امنیتی	۷/۷۲۱	۱/۴۵۴	۲/۱۱۴	۹/۹۲	۴/۱۷

با توجه به نتایج جدول (۳)، نتایج جدول نشان می‌دهد که میانگین مقادیر برای اکثر متغیرهای مرتبط با مشارکت سیاسی - امنیتی به‌طور نسبی بالا است. به‌ویژه، متغیرهایی مانند انگیزه سیاسی (۳/۷۰۰)، اعتماد سیاسی (۳/۶۹۵)، محیط سیاسی (۳/۷۰۴)، امنیت (۳/۷۱۳) و احساس قدرت (۴/۰۱۲) نشان‌دهنده اهمیت این عوامل در مشارکت هستند. با این حال، برخی از متغیرها مانند نخبگان سیاسی (۳/۴۶۵) و منفعت مالی (۳/۳۳۶) دارای میانگین کمتری هستند که نشان‌دهنده تأثیر نسبی کمتر این عوامل در مقایسه با دیگر مؤلفه‌ها است. برای مشخص شدن تعداد دسته‌بندی ابعاد پژوهش، از مؤلفه‌های به‌دست‌آمده از روش تحلیل عامل اکتشافی استفاده شده است. ابتدا باید از کافی بودن حجم نمونه جهت تحلیل عاملی اطمینان حاصل شود. یکی از روش‌های بررسی کفایت نمونه جهت تحلیل عاملی، محاسبه شاخص کفایت نمونه است که با نماد کفایت نمونه نمایش داده می‌شود.

جدول ۴: برون‌داد نرم‌افزار SPSS برای کفایت نمونه

مقدار	توضیح
۰/۷۲	ضریب کی‌ام او برای تعیین بسندگی حجم نمونه
۵۹۷۷.۷۳۰	آماره کای اسکور (آزمون بارتلت)
۵۹۸	درجه آزادی
۰/۰۰۰	سطح معنی‌داری

براساس نتایج جدول (۴)، مقدار کفایت نمونه نیز ۰/۷۲ و در بازه‌ی مورد قبول به‌دست‌آمد. براساس این جدول، شش عامل مقدار ویژه‌ای بالاتر از ۱ دارند و حدود ۸۸ درصد از واریانس متغیر اندازه‌گیری شده را تبیین می‌کنند. برای استخراج مؤلفه‌ها از ماتریس مؤلفه‌ها استفاده

شد. ماتریس مؤلفه‌ها در برون‌داد نرم‌افزار SPSS در این مطالعه، چهار خوشه را شناسایی کرده است؛ یعنی مسئله مورد بررسی دارای چهار فاکتور است. شناسایی مؤلفه‌ها پیش از چرخش انجام شد.

جدول ۵: شناسایی عوامل تحلیل عاملی اکتشافی

عوامل استخراج شده	مقدار ویژه عامل	درصد واریانس تبیین شده توسط عامل	درصد کل واریانس تبیین شده
بسترهای فرهنگی	۱۱/۷۵۳	۱۱/۷۵۳	۷/۸۱۲
بسترهای اقتصادی	۰/۵۵۲	۰/۵۵۲	۱/۰۳۵
بسترهای اجتماعی	۱/۵۸۸	۱/۵۸۸	۴/۲۰۰
بسترهای سیاسی	۱/۰۴۳	۱/۰۴۳	۱/۸۸۹

استخراج عامل پس از چرخش واریانس انجام شد. برای استخراج آیت‌ها پس از چرخش، از جدول (۵)، استفاده شد. با توجه به داده‌های مندرج در جدول (۵)، گویه‌هایی که بار عاملی بزرگ‌تر از صفر با عامل مورد نظر داشته‌اند، انتخاب شده و از سایر گویه‌ها صرف نظر شد.

جدول ۶: استخراج آیت‌ها

گویه‌ها	عامل ۱	عامل ۲	عامل ۳	عامل ۴
انگیزه سیاسی	۰/۶۱۵	۰/۱۱۲	۰/۲۳۲	۰/۲۱۵
اعتماد سیاسی	۰/۷۲۲	۰/۲۱۵	۰/۱۱۷	۰/۲۴۰
محیط سیاسی	۰/۶۸۱	۰/۲۴۵	۰/۲۸۰	۰/۱۰۹
محرومیت نسبی	۰/۶۲۲	۰/۳۳۱	۰/۲۴۰	۰/۲۱۳
شبکه‌های اجتماعی	۰/۷۰۴	۰/۱۲۶	۰/۲۱۹	۰/۲۶۶
قانون‌گرایی	۰/۵۹۴	۰/۳۶۳	۰/۰۶۶	۰/۱۷۵
احساس قدرت	۰/۷۱۹	۰/۰۷۴	۰/۱۰۱	۰/۱۸۳
آموزش	۰/۷۶۵	۰/۱۲۷	۰/۲۰۰	۰/۱۱۰
همبستگی اجتماعی	۰/۵۶۸	۰/۱۰۱	۰/۱۸۶	۰/۱۶۵
منفعت مالی	۰/۱۶۳	۰/۵۶۷	۰/۰۹۸	۰/۱۱۶
نخبگان سیاسی	۰/۰۵۷	۰/۶۵۸	۰/۲۶۵	۰/۰۱۹
وضعیت مالی	۰/۵۳۳	۰/۶۹۱	۰/۲۷۸	۰/۰۷۷

گروه‌ها	عامل ۱	عامل ۲	عامل ۳	عامل ۴
امنیت	۰/۴۸۷	۰/۶۲۸	۰/۴۵۸	۰/۱۴۲
افزایش احساس مسئولیت اجتماعی	۰/۵۴۱	۰/۴۱۲	۰/۱۲۴	۰/۱۷۸
اعتماد اجتماعی	۰/۱۲۳	۰/۴۴۱	۰/۵۱۰	۰/۵۸۱

براساس جدول (۶)، سیزده معیار براساس ضریب همبستگی به دست آمده در عامل‌های مختلف قرار گرفته‌اند. هرکدام از معیارها که با عامل یادشده همبستگی بالا و مثبت تری داشته باشد، در دسته‌بندی آن عامل قرار گرفت.

جدول ۷: نتایج حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی

عامل	درصد واریانس تعیین شده	معیار
عامل ۱: بسترهای اقتصادی	۱۹/۲۵	منفعت مالی وضعیت مالی
عامل ۲: بسترهای فرهنگی	۲۱/۱۷	آموزش، شبکه‌های اجتماعی، افزایش احساس مسئولیت پذیری، محرومیت نسبی
عامل ۳: بسترهای سیاسی	۲۶/۱۴	نخبگان سیاسی، انگیزه سیاسی، اعتماد سیاسی، محیط سیاسی
عامل ۴: بسترهای اجتماعی	۲۹/۷۱	قانون‌گرایی، احساس قدرت، همبستگی اجتماعی، اعتماد اجتماعی، امنیت

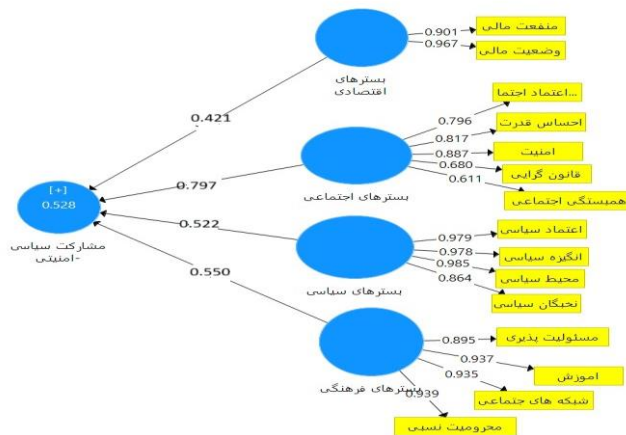
پس از مشخص شدن مؤلفه‌ها و ابعاد اثرگذار بر مشارکت سیاسی - امنیتی در این پژوهش، در این مرحله مدل تحقیق تنظیم شد و مورد آزمون قرار گرفت. برای آزمون مدل، ابتدا آزمون هم‌خطی چندگانه با استفاده از شاخص VIF ارزیابی شد. اگر مقدار VIF بزرگ‌تر از ۵ باشد، نشان‌دهنده تورم واریانس بحرانی است، درحالی‌که مقدار ایدئال VIF کم‌تر از ۳ است.

جدول ۸: آزمون هم‌خطی چندگانه (VIF)

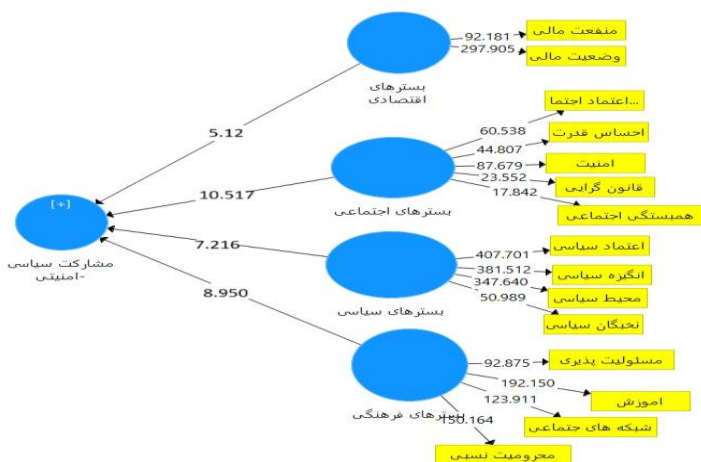
متغیر	VIF
مشارکت سیاسی - امنیتی	۱/۰۰
احساس قدرت	۱/۵۱۷

متغیر	VIF
اعتماد اجتماعی	۱/۳۲۷
اعتماد سیاسی	۱/۷۵۰
امنیت	۲/۳۱۴
آموزش	۲/۷۴۱
انگیزه‌های سیاسی	۲/۵۴۵
شبکه‌های اجتماعی	۱/۸۴۵
قانون‌گرایی	۱/۳۶۹
محرومیت نسبی	۱/۶۱۸
محیط سیاسی	۱/۲۹۹
افزایش احساس مسئولیت‌پذیری	۲/۱۱۴
منفعت مالی	۲/۲۳۳
نخبگان سیاسی	۲/۳۰۵
همبستگی اجتماعی	۱/۳۴۵
وضعیت مالی	۲/۳۶۳

با توجه به نتایج جدول ۱۰، مقدار VIF مؤلفه‌های تحقیق کم‌تر از ۳ به‌دست‌آمده است؛ بنابراین، مؤلفه‌های تحقیق هم‌خطی ندارند.

شکل ۱: بار عاملی کلی مدل تحقیق

شکل ۲: آماره تی بوت استرپینگ مدل تحقیق

جدول ۹: بررسی روابط مدل

متغیر مستقل	متغیر وابسته	بار عاملی	آماره تی	معنی داری	وضعیت
بسترهای اجتماعی	مشارکت سیاسی - امنیتی	۰/۷۹۷	۱۰/۵۱۷	۰/۰۰۰	تأیید
بسترهای فرهنگی		۰/۵۵۰	۸/۹۵۰	۰/۰۰۱	تأیید
بسترهای سیاسی		۰/۵۲۲	۷/۲۱۶	۰/۰۰۲	تأیید
بسترهای اقتصادی		۰/۴۲۱	۵/۴۱۲	۰/۰۰۲	تأیید

بار عاملی شدت رابطه بین متغیر مستقل و وابسته را نشان می‌دهد. بسترهای اجتماعی با بار عاملی ۰/۷۹۷، بیش‌ترین تأثیر را بر مشارکت سیاسی-امنیتی دارد که نشان‌دهنده رابطه قوی است. همه مقادیر آماره تی (۱۰/۵۱۷، ۸/۹۵۰، ۷/۲۱۶ و ۵/۴۱۲) تأثیر مثبت و معنادار این متغیرها بر مشارکت سیاسی-امنیتی را نشان می‌دهند. سطح معناداری (p-value) باید کم‌تر از ۰/۰۵ باشد تا رابطه مورد نظر تأیید شود. همه متغیرها دارای p-value کم‌تر از ۰/۰۵ هستند (۰/۰۰۰، ۰/۰۰۱، ۰/۰۰۲) که معنادار بودن رابطه آن‌ها را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از تحلیل عاملی، مشاهده می‌شود که اعداد مربوط به بارهای عاملی بسترهای مختلف (بسترهای اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی) به‌طور نسبی به هم نزدیک هستند. این نشان‌دهنده آن است که تمامی این بسترها به‌طور نسبی تأثیرگذار بر مشارکت سیاسی-امنیتی هستند و هیچ‌کدام از آن‌ها به‌طور قاطع از دیگران پیشی نمی‌گیرند. به‌ویژه بسترهای اقتصادی که بار عاملی ۰/۴۲۱ دارند، باینکه کمترین تأثیر را در این مدل نشان داده‌اند؛ اما این اختلاف نسبت به دیگر بسترها چندان چشمگیر نیست. این نکته می‌تواند نشان‌دهنده این باشد که در واقعیت، ترکیب و تعامل این عوامل با یکدیگر، نقش مهمی در مشارکت سیاسی و امنیتی ایفا می‌کند.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

نتایج تحلیل عاملی این پژوهش نشان داد که مشارکت سیاسی-امنیتی در اسلام‌شهر از طریق تعامل هم‌افزای بسترهای اجتماعی (۲۹/۷۱٪)، سیاسی (۲۶/۱۴٪)، فرهنگی (۲۱/۱۷٪) و اقتصادی (۱۹/۲۵٪) شکل می‌گیرد. این نتایج با پیشینه تحقیقات محمدزاده راوندی و نیازی (۱۴۰۲)، امنیتی و همکاران (۱۳۹۹)، مدنی و همکاران (۱۴۰۲)، سبحانی فر و آور (۱۴۰۰)، فرجی و همکاران (۱۳۹۹)، گراسی و همکاران (۲۰۲۴) و اترلوس و همکاران (۲۰۲۴)، ریوالینا و همکاران (۲۰۲۴)، مک‌گیل (۲۰۲۴) و چیلمران (۲۰۲۴) هم‌خوانی دارد.

بستر اجتماعی، شامل عوامل اعتماد اجتماعی، همبستگی اجتماعی، قانون‌گرایی، احساس قدرت و امنیت، بیشترین تأثیر را دارد. در اسلام‌شهر، این امر به‌ویژه در محلاتی مانند قائمیه

و سعیدیه که از شبکه‌های اجتماعی منسجم و تنوع قومیتی برخوردارند، مشهود است. نهادهای محلی نظیر مساجد و انجمن‌های مدنی، اعتماد و هویت جمعی را تقویت کرده و مشارکت سیاسی - امنیتی را ارتقا می‌دهند. این یافته‌ها با نظریه سرمایه اجتماعی پوتنام (۲۰۰۰) که شبکه‌های اجتماعی را عامل کلیدی مشارکت می‌داند و چهارچوب چمبرز (۲۰۰۶) درباره امنیت از پایین به بالا هم‌خوانی دارد.

بستر سیاسی، شامل اعتماد سیاسی، انگیزه‌های سیاسی، نخبگان سیاسی و محیط سیاسی، دومین عامل تأثیرگذار است. در اسلام‌شهر، نخبگان سیاسی محلی، مانند فعالان مدنی و اعضای شوراها، نقش مهمی در بسیج مشارکت سیاسی - امنیتی دارند؛ اما اعتماد پایین به برخی نهادها، به‌ویژه در مناطق حاشیه‌ای، مشارکت سیاسی - امنیتی را محدود کرده است. محیط سیاسی اسلام‌شهر که تحت تأثیر ساختارهای محلی و پویایی‌های رقابتی قرار دارد، فرصت‌هایی برای مشارکت فراهم می‌کند؛ اما محدودیت دسترسی به فضاهای گفت‌وگو مانع مشارکت سیاسی - امنیتی گسترده‌تر است. این نتایج با نظریه پاره‌تو و موسکا (۱۹۳۵) درباره نقش نخبگان در هدایت مشارکت هم‌راستا است.

بستر فرهنگی، شامل آموزش، شبکه‌های اجتماعی، احساس مسئولیت‌پذیری و محرومیت نسبی نیز نقش مهمی ایفا می‌کند. برنامه‌های آموزشی در دانشگاه‌ها و مراکز فرهنگی اسلام‌شهر، به‌ویژه در میان جوانان، آگاهی مدنی و احساس مسئولیت را تقویت کرده‌اند؛ اما محرومیت نسبی در مناطق حاشیه‌ای که ساکنان آن به مسائل معیشتی اولویت می‌دهند، مشارکت سیاسی - امنیتی را کاهش داده است. این یافته‌ها با نظریه محرومیت نسبی (۱۹۷۰) و تأکید لرنر (۱۹۵۸) بر نقش رسانه‌های اجتماعی در مشارکت هم‌خوانی دارند.

بستر اقتصادی، شامل منفعت مالی و وضعیت مالی، کمترین تأثیر را دارد؛ اما همچنان قابل توجه است. در مناطق مرکزی اسلام‌شهر، منفعت مالی انگیزه‌ای برای مشارکت سیاسی و امنیتی ایجاد کرده، درحالی‌که مشکلات اقتصادی در مناطق حاشیه‌ای مشارکت سیاسی و امنیتی را محدود کرده است. این نتایج با مدل انتخاب عقلانی داونز (۱۹۵۷) و دیدگاه میلز (۱۹۵۶) درباره نقش ثروت در مشارکت هم‌راستا است.

از منظر عوامل محیطی، امنیت تأثیر دوگانه‌ای دارد. در مناطق مرکزی با امنیت بالاتر، مشارکت سیاسی-امنیتی بیشتر است؛ اما در محلات حاشیه‌ای با ناامنی و جرائم محلی، مشارکت سیاسی-امنیتی کاهش می‌یابد. ساختار شهری پراکنده و کمبود فضاهای عمومی نیز دسترسی به فرصت‌های مشارکت سیاسی-امنیتی را محدود کرده است. این یافته‌ها با نظریه کنش ارتباطی هابرماس (۱۹۸۴) که بر ضرورت فضاهای گفت‌وگو تأکید دارد، هم‌خوانی دارند. همچنین، چهارچوب نقد اجتماعی ورنر (۲۰۰۰) نشان می‌دهد که نارضایتی‌های محلی، مانند نابرابری‌های اقتصادی در اسلام‌شهر، انگیزه مشارکت سیاسی-امنیتی را افزایش داده است. نظریه هانتینگتون و نلسون (۱۹۷۶) نیز نقش آموزش و توانمندی را در مشارکت سیاسی-امنیتی جوانان اسلام‌شهر تأیید می‌کند.

پیشنهاد‌های پژوهش

- ✓ تقویت بسترهای اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی: ایجاد و گسترش فضاهای عمومی مانند پارک‌ها و مراکز فرهنگی و اجتماعی می‌تواند زمینه‌ساز تعاملات رودررو میان افراد مختلف جامعه شود. همچنین حمایت از برنامه‌های جمعی و گروهی نظیر گروه‌های داوطلبانه و تیم‌های ورزشی که مشارکت اجتماعی را تشویق می‌کنند، نقش مؤثری در تقویت ارتباطات اجتماعی دارد. برگزاری جشنواره‌ها و رویدادهای اجتماعی که فرصت‌هایی برای تعامل و همکاری میان اقشار مختلف فراهم می‌آورد، نیز می‌تواند به افزایش مشارکت سیاسی-امنیتی شهروندان کمک کند. این رویدادها و فضاها زمینه‌ای را برای گسترش همکاری‌های اجتماعی و تقویت اعتماد متقابل ایجاد می‌کنند که تأثیر قابل توجهی در مشارکت سیاسی-امنیتی دارد.
- ✓ افزایش آگاهی و آموزش شهروندی در زمینه مشارکت سیاسی-امنیتی: راه‌اندازی جنبش‌های اطلاع‌رسانی ملی در رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به تبیین اهمیت مشارکت سیاسی-امنیتی در میان شهروندان کمک کند. علاوه بر این، برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی در مدارس، دانشگاه‌ها و انجمن‌های محلی به ارتقای مهارت‌های مشارکت سیاسی-امنیتی در میان افراد کمک‌کننده است. این

آموزش‌ها نه تنها به آگاهی شهروندان از حقوق و مسئولیت‌های خود در زمینه‌های سیاسی - امنیتی می‌پردازد، بلکه آن‌ها را برای ایفای نقش فعال در جامعه آماده می‌سازد. همچنین انتشار مطالب آموزشی در رسانه‌ها می‌تواند نقش مهمی در تغییر نگرش و رفتار اجتماعی افراد در جهت تقویت مشارکت سیاسی - امنیتی ایفا کند.

✓ استفاده از فناوری‌های نوین و رسانه‌های اجتماعی برای تسهیل مشارکت شهروندان در مباحث سیاسی - امنیتی: در دنیای کنونی، فناوری‌های جدید ابزارهای مناسبی برای دسترسی به اطلاعات و تسهیل مشارکت سیاسی - امنیتی به شمار می‌آیند. طراحی و راه‌اندازی بسترهای آنلاین و برنامه‌های کاربردی که به شهروندان این امکان را بدهد تا در مباحث سیاسی - امنیتی مشارکت کنند، می‌تواند به‌طور چشمگیری میزان مشارکت را افزایش دهد. همچنین این ابزارها به تسهیل گفت‌وگو و تبادل نظر میان گروه‌های مختلف جامعه کمک می‌کنند و زمینه را برای برقراری یک فضای باز و شفاف در مباحث سیاسی فراهم می‌آورند.

✓ تقویت اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی: برای افزایش مشارکت سیاسی - امنیتی، لازم است که اعتماد عمومی به نهادهای دولتی و سیاسی تقویت شود. یکی از روش‌های مؤثر در این راستا، برگزاری برنامه‌ها و جلسات مشاوره‌ای است که به افراد این امکان را می‌دهد تا مشکلات خود را با مسئولان در میان بگذارند و در فرایند تصمیم‌گیری‌های عمومی دخیل شوند؛ همچنین ایجاد فرصت‌هایی برای مشارکت فعال در فعالیت‌های داوطلبانه و اجتماعی می‌تواند به تقویت همبستگی اجتماعی و اعتماد میان مردم و دولت منجر شود. تقویت این اعتماد و سرمایه اجتماعی به نوبه خود می‌تواند باعث افزایش مشارکت سیاسی - امنیتی شهروندان و تقویت امنیت اجتماعی در سطح جامعه گردد.

فهرست منابع

- امام‌جمعه زاده، سید جواد؛ رهبر قاضی، محمودرضا؛ عیسی‌نژاد، امید؛ مرندی، زهره (۱۳۹۱). *بررسی رابطه احساس محرومیت نسبی و مشارکت سیاسی در میان دانشجویان دانشگاه اصفهان*. مجله دانش سیاسی، دوره ۸، شماره ۱.
- امنیتی، سلام؛ کواکبیان، مصطفی؛ شیری، طهمورث (۱۳۹۹). *مطالعه عوامل اجتماعی مؤثر بر مشارکت سیاسی مردم استان ایلام*. فصلنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران، دوره ۳، شماره ۳.
- خادم دقیق، امیر هوشنگ؛ فینی‌زاده، جعفر؛ رضاییان، مهدی (۱۳۹۵). *نقش همبستگی، انسجام و وحدت ملی به‌عنوان یک ظرفیت اساسی جهت مقابله با جنگ نرم دشمن*. نشریه امنیت ملی، دوره ۶، شماره ۲۰.
- ذوالفقاری، اکبر؛ نیازی، محسن؛ رازقی‌مله، هادی؛ متولیان، سید صباح (۱۴۰۱). *تحلیل رابطه علمی رسانه جمعی داخلی و خارجی بر مشارکت انتخاباتی*. مجله جامعه‌شناسی سیاسی ایران، دوره ۵، شماره ۱۱.
- راش، مایکل (۱۳۹۹). *جامعه و سیاست*. ترجمه، منوچهر صبوری کاشانی: تهران: انتشارات سمت.
- رضایی، حسین (۱۳۹۲). *نظریه‌های مشارکت سیاسی با رویکرد انتخاباتی*. فصلنامه مطالعات انتخابات، دوره ۲، شماره ۶.
- ساداتی‌نژاد، سید علی؛ بیات، بهرام؛ احمدی‌مقدم، اسماعیل؛ عنایتی، لطفعلی (۱۴۰۰). *مبانی فرانظری امنیت مردم‌پایه در اسلام*. نشریه امنیت ملی، دوره ۱۱، شماره ۴۲.
- سبحانی‌فر، علی؛ آور، آمین (۱۴۰۰). *مدل مدیریت تهدیدات سیاسی-امنیتی ج.ا.ایران بر مبنای مؤلفه‌های آگاهی، اعتماد و مشارکت اجتماعی*. فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، دوره ۲۴، شماره ۹۲.
- شربتی، اکبر (۱۳۹۵). *میزان مشارکت شهروندان در امور شهری (مطالعه موردی: شهر گنبد)*. فصلنامه آمایش محیط، دوره ۱۱، شماره ۴۱.
- عبدی، رمضان علی؛ کاشف، حمیدرضا (۱۳۹۴). *بررسی راهکارهای توسعه مشارکت مردم با ناجا در طرح ارتقای امنیت اجتماعی*. مجله مطالعات امنیت اجتماعی، دوره ۶، شماره ۴۴.

- عنبری، موسی؛ فیروزجانیان، علی اصغر (۱۳۸۸). *مشارکت امنیتی و انتظام مشارکتی: بررسی تجارب و زمینه‌های مشارکت مردمی در تأمین نظم و امنیت (با تأکید بر ایران)*. پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، دوره ۲، شماره ۲، پیاپی ۶.
- غفاری‌نیا، غلامرضا؛ نیازی، محسن (۱۳۸۶). *جامعه‌شناسی مشارکت*. تهران: انتشارات نزدیک.
- فرجی، سید جلال‌الدین؛ خبازی چالشتی، مصطفی؛ احمدی، شفیقه (۱۳۹۹). *تقش مشارکت شهروندان در ارتقای امنیت و توسعه اجتماعی (مطالعه موردی: شهر هرات، افغانستان)*. جغرافیای اجتماعی شهری، دوره ۷، شماره ۱.
- فرهنگند، مهناز؛ وکیلی قاسم‌آباد، سمیه؛ پور رجیمیان، الهه (۱۳۹۵). *بررسی مشارکت سیاسی جوانان شهر یزد و عوامل مؤثر بر آن*. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، دوره ۱۵، شماره ۳۳.
- میرون، اینرو؛ هاتینگتون، ساموئل (۱۳۹۹). *درک توسعه سیاسی*. ترجمه، پژوهشکده مطالعات راهبردی تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- محمدزاده راوندی، مهدی؛ مهکویی، حجت؛ نیازی، محسن (۱۴۰۲). *تحلیل الگوی فضایی عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی انتخابات در ایران*. فصلنامه آمایش محیط، دوره ۱۶، شماره ۶۰.
- مدنی، سرهاد؛ کرم‌پور، رزا؛ قاسمی، زهرا (۱۴۰۲). *مطالعه جامعه‌شناختی عملکرد نخبگان سیاسی و تأثیر آن بر سطح مشارکت سیاسی فرهنگیان (استان اردبیل)*. پژوهش‌های جامعه‌شناختی، دوره ۲۰، شماره ۶۸.
- میرسندسی، محمد (۱۳۹۶). *مشارکت مردمی و پلیس: الزام‌ها و راهبردها*. فصلنامه مطالعات راهبردی ناجا، دوره ۱، شماره ۲.
- هاشمی، سید ضیاء؛ فولادیان، مجید؛ فاطمی امین، زینب (۱۳۸۸). *بررسی عوامل اجتماعی و روانی مؤثر بر مشارکت سیاسی مردم شهر تهران*. پژوهشنامه علوم سیاسی، دوره ۵، شماره ۱.
- هرسبج، حسین؛ محمود اوغلی، رضا (۱۳۹۱). *بررسی رابطه مشارکت سیاسی و احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان اصفهانی*. مجله پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، دوره ۱، شماره ۲.

- وزیران، امیرحسین (۱۴۰۰). نقش بازیگران دفاعی امنیتی مردم‌نهاد در تحولات غرب آسیا (مطالعه موردی: حزب‌الله لبنان). نشریه علمی آفاق امنیت، دوره ۱۴، شماره ۵۳.
- یاسمی، محسن؛ محسنی مشتقین، علی (۱۳۹۶). بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با مشارکت سیاسی جوانان (مورد بررسی: دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام). فصلنامه مطالعات علوم اجتماعی، دوره ۳، شماره ۲.
- یغفوری، حسین؛ طهماسبی، قباد؛ حاتمی، داود (۱۳۹۵). میزان مشارکت شهروندان در امور شهری و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی: دره شهر). فصلنامه آمایش محیط، دوره ۶، شماره ۳۹.

References

- Cao, H. & Kang, C. I. (2024). A citizen participation model for co-creation of public value in a smart city. *Journal of Urban Affairs*, Vol. 46, No. 5, 905-924. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07352166.2022.2094799>
- Chambers, R. (2024). Bottom-up security development. *Journal of Development and Security*, Vol. 15, No. 1, 23-38. <https://chambers.com/downloads/gpg/970/cybersecurity-2024.pdf>
- Chilmeran, Y. (2024). Constructing the local woman peacebuilder in the Women, Peace and Security agenda: Iraqi women's participation in local peacebuilding programmes. *International Political Science Review*, Vol. 45, No. 5, 609-624. <https://doi.org/10.1177/01925121241259019>
- Fowler, J. (2024). Social critique and participation theory. *Social Participation Review*, Vol. 11, No. 2, 134-150. <https://philpapers.org/rec/FOWBTS>
- Grassi, E. F.; Guzmán, M. P. & Felicetti, A. (2024). Young people's attitudes towards democracy and political participation: Evidence from a cross-European study. *Government and Opposition*, Vol. 59, No. 2, 582-604. <https://doi.org/10.1017/gov.2023.16>
- Hart, J.; Pensley, R. & Kramer, P. (1985). Economic Status and Electoral Behavior in Political Participation. *Journal of Political Studies*, 12(3), 45-67.
- Lazarsfeld, P. (1956). *Voting: A study of opinion formation in a presidential campaign*. University of Chicago Press.
- Lipset, S. & Inglehart, R. (1980). *Political man: The social bases of politics*. Johns Hopkins University Press.
- McGill, D. (2024). Re-theorising the participation-security nexus in war-to-peace transitions. *Peacebuilding*, Vol. 12, No. 2, 145-166. <https://doi.org/10.1080/21647259.2023.2211834>
- Mills, C. (1956). *The power elite*. Oxford University Press.
- Mosca, G. & Pareto, V. (1896). *The ruling class*. Macmillan University.
- Putnam, R. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Revalina, A.; Suryanef, S.; Rafni, A.; Putra, E. & Ockta, Y. (2024). The impact of political literacy education and learning on the political participation of first-time voters ahead of the 2024 election in Kerinci Regency. *Journal of Education, Teaching and Learning*, Vol. 9, No. 1, 56-63. <https://journal.stkipsingkawang.ac.ir/index.php/JETL/article/view/5925>
- Waeterloos, C.; Walrave, M. & Ponnet, K. (2024). Social media as an exit strategy? The role of attitudes of discontent in explaining non-electoral political participation among Belgian young adults. *Acta Politica*, Vol. 59, No. 2, 364-393. <https://doi.org/10.1057/s41269-023-00297-4>
- Werner, H.; Aizenberg, E. & van Geldere, S. (2024). Helping citizens to lobby themselves. Experimental evidence on the effects of citizen lobby engagement on internal efficacy and political support. *Political Science Review*, Vol. 20, No. 1, 10-24. <https://doi.org/10.1080/13501763.2023.2266459>

